

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
МАНГУШЕВОЇ Ольги Олександрівни
«Використання Канадського інструмента оцінки виконання занять для
підвищення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості
ерготерапевтичних послуг в Україні»
на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 22 Охорона здоров'я
за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія

У відповідності до пп. 25–26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами), на кафедрі терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України 22 січня 2026 року МАНГУШЕВОЮ Ольгою Олександрівною було проведено публічну презентацію наукових результатів дисертації на тему: «Використання Канадського інструмента оцінки виконання занять для підвищення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг в Україні» та її обговорення (наукові керівники – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор ЛАЗАРЄВА Олена Борисівна, доктор філософії з наук про здоров'я ЕНЕМАРК ЛАРСЕН Анетт).

За результатами проведення публічної презентації та обговорення дисертації на засіданні кафедри терапії та реабілітації було прийнято рішення надати здобувачу МАНГУШЕВІЙ Ользі Олександрівні позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

Актуальність теми дисертації. Ерготерапія є відносно новою для України професією у сфері охорони здоров'я, основоположними принципами якої є клієнтоорієнтованість та заняттєва спрямованість. Надання якісних та ефективних ерготерапевтичних послуг вимагає індивідуалізації процесу оцінювання та втручання, що забезпечується врахуванням не тільки медичних, але і заняттєвих потреб, особистих цілей та цінностей клієнтів ерготерапії.

Заняттєва спрямованість є фундаментом професійної ідентичності ерготерапії як науково-доказової професії, що обґрунтовано низкою теоретичних і практичних розробок та результатами емпіричних досліджень. Забезпечення заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг є особливо актуальною в

Україні з огляду на потребу у розмежуванні та автономності фізичної терапії та ерготерапії як окремих реабілітаційних професій.

Зважаючи на пріоритетність клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості у розбудові сучасної української системи реабілітації загалом та розвитку ерготерапії зокрема, постає необхідність розробки та перекладу інструментів оцінювання, які забезпечать впровадження цих принципів у ерготерапевтичну практику.

Міжнародні дослідження засвідчили, що Канадський інструмент оцінки виконання занять (COPM) може бути одним із засобів забезпечення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг, які узгоджуються із сучасною парадигмою ерготерапії та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я. COPM є одним із найбільш широко розповсюджених інструментів оцінки результату ерготерапевтичних втручань у світі, який успішно застосовується з широким спектром клієнтів ерготерапії різних нозологічних та вікових груп. За допомогою індивідуалізованого напівструктурованого інтерв'ю, COPM скеровує ерготерапевта до співпраці з клієнтом для визначення пріоритетних для нього проблем щодо виконання повсякденних занять внаслідок порушення стану здоров'я.

Станом на початок дисертаційного дослідження, зважаючи на відсутність валідованої офіційної української версії COPM, у доступній вітчизняній літературі було виявлено поодинокі докази використання невалідованих неліцензійних версій перекладу COPM у практичній діяльності ерготерапевтів та не було виявлено досліджень, які могли б надати наукове обґрунтування принципів клієнтоорієнтованої та заняттєвоспрямованої ерготерапії в Україні. Це додатково засвідчило потребу у здійсненні науково-обґрунтованого перекладу, міжкультурної адаптації та валідації даного інструмента оцінки.

З часу повномасштабного російського вторгнення в Україну у 2022 році стрімко зріс попит на реабілітаційні послуги, зокрема ерготерапію. Міжнародний досвід підтверджує ефективність використання COPM з військовослужбовцями та ветеранами для дослідження їхнього заняттєвого запиту, однак у вітчизняній літературі не було виявлено подібних досліджень. Вивчення особливостей заняттєвих потреб військовослужбовців та ветеранів дозволить інформувати процес розроблення ефективної системи надання реабілітаційної допомоги даній категорії населення.

Актуальність обраної теми дослідження обумовлена новизною ерготерапії як реабілітаційної професії в Україні, пріоритетом української системи охорони здоров'я надавати якісні індивідуалізовані ерготерапевтичні послуги військовослужбовцям та цивільним громадянам, а також потребою української

ерготерапії у заняттєвоспрямованих, клієнтоорієнтованих та валідованих інструментах оцінки вимірювання результату.

Представлена до розгляду дисертаційна робота МАНГУШЕВОЇ Ольги Олександрівни спрямована на наукове обґрунтування, розробку та опис моделі та практичних рекомендацій для застосування міжкультурно адаптованої валідованої україномовної версії Канадського інструмента оцінки виконання занять з метою підвищення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. за темою 4.1 «Підвищення рівня функціональної незалежності та заняттєвої участі осіб різних нозологічних груп за допомогою програм ерготерапевтичних втручань (номер державної реєстрації 0121U107532). Внесок здобувачки, як співвиконавиці теми, полягав у розробці та описі моделі та практичних рекомендацій для застосування міжкультурно адаптованої валідованої україномовної версії Канадського інструмента оцінки виконання занять.

Наукова новизна одержаних наукових результатів полягає в тому, що:

- *уперше* досліджено використання СОРМ у рамках надання ерготерапевтичних послуг у різних сферах практики в Україні;
- *уперше* здійснено науково-обґрунтований переклад та міжкультурну адаптацію україномовної версії інструмента СОРМ та посібника з адміністрування СОРМ;
- *уперше* досліджено зовнішню та змістову валідність україномовної версії СОРМ з вибіркою військовослужбовців/ветеранів та цивільних клієнтів ерготерапії;
- *уперше* в українському контексті описано принцип клієнтоорієнтованості крізь призму Канадської моделі виконання занять та залучення (СМОР-Е), запропоновані індикатори клієнтоорієнтованості у доменах особи, заняттєвої активності та середовища;
- *уперше* в українському науковому дискурсі запропоновано визначення ключових термінів для ерготерапевтичної практики українською мовою: заняттєво орієнтована практика, заняттєво спрямована практика та практика на основі використання занять;
- *уперше* досліджено вплив застосування СОРМ на клієнтоорієнтованість та заняттєву спрямованість ерготерапевтичних послуг як основоположних принципів сучасної ерготерапевтичної практики серед українських ерготерапевтів та клієнтів ерготерапії;

- *уперше* вивчено індивідуальний досвід та особливості застосування СОРМ з військовослужбовцями, досліджено особливості заняттєвих потреб українських військовослужбовців у контексті війни, що триває;
- *уперше* розроблено науково-обґрунтовану модель застосування СОРМ на гострому та післягострому етапах реабілітації військовослужбовців/ветеранів та цивільних клієнтів ерготерапії в Україні;
- *уперше* досліджено вплив СОРМ на становлення професійної ідентичності фахівців, які працюють на посадах ерготерапевтів, без спеціалізованої освіти з ерготерапії;
- *уперше* розроблено та валідовано практичні рекомендації щодо застосування СОРМ на етапі гострої та післягострої реабілітації військовослужбовців/ветеранів та цивільних осіб в Україні;
- *уперше* розроблено і проведено навчальний модуль для застосування СОРМ з метою підвищення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг в Україні;
- *дістали подальшого розвитку* погляди щодо потенціалу СОРМ позитивно впливати на якість ерготерапевтичних послуг з огляду клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості;
- *підтверджено дані* про позитивний вплив СОРМ на клієнтоорієнтовану ерготерапевтичну практику доцільність використання СОРМ для вимірювання ефективності ерготерапевтичних послуг.

Практичне значення роботи полягає в розробленні науково-обґрунтованого, адаптованого та валідованого офіційного українського перекладу СОРМ для використання у практичній та науковій діяльності; розробленні практичної моделі та практичних рекомендацій щодо ефективного застосування СОРМ на гострому та післягострому етапі реабілітації військовослужбовців та ветеранів в Україні в умовах війни, що триває; визначенні особливостей заняттєвого запиту військовослужбовців для оптимальної організації ефективної реабілітаційної допомоги військовослужбовцям та ветеранам; виокремленні практичних результатів застосування СОРМ.

Розроблений і валідований офіційний український переклад СОРМ, практична модель та рекомендації щодо ефективного застосування СОРМ на гострому та післягострому етапі реабілітації військовослужбовців/ветеранів та цивільних клієнтів ерготерапії в Україні були впроваджені у клінічну практику Комунального некомерційного підприємства «Броварська багатопрофільна клінічна лікарня» (м. Бровари, Київська обл., акт впровадження від 28.03.2025), Центру нейрореабілітації та відновлення після інсульту «Result» (м. Київ, акт впровадження від 17.03.2025), Центру фізичної реабілітації «Фенікс» (м. Київ, акт впровадження від 10.09.2025), Комунального підприємства «Рівненський

обласний госпіталь ветеранів війни» (с. Клевань, Рівненська обл., акт впровадження від 30.04.2025), Комунального некомерційного підприємства «Центральна міська лікарня» Рівненської міської ради (м. Рівне, акт впровадження від 07.04.2025), Військово-медичного клінічного центру Західного регіону (м. Львів, акт впровадження від 15.04.2025), Західного реабілітаційно-спортивного центру НКСІУ (с. Яворів, Львівська обл., акт впровадження від 07.05.2025), Комунального некомерційного підприємства обласної клінічної лікарні Івано-Франківської обласної ради (м. Івано-Франківськ, акт впровадження від 10.05.2025), Комунального некомерційного підприємства «Міська клінічна лікарня №4» Дніпровської міської ради (м. Дніпро, акт впровадження від 19.03.2025), Комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна психоневрологічна лікарня ім. О. І. Ющенка» Вінницької обласної ради (м. Вінниця, акт впровадження від 03.04.2025). У результаті здійснення та валідації україномовного перекладу СОРМ увійшов до списку рекомендованих Міністерством охорони здоров'я України для використання у реабілітації осіб багатьох нозологічних категорій.

Основні положення дисертаційної роботи були використані для вдосконалення навчальних дисциплін, курсів лекцій, практичних та семінарських занять для студентів спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія Національного університету фізичного виховання і спорту України (акт впровадження від 11.12.2024) та кафедри фізичної терапії та ерготерапії Українського Католицького Університету (акт впровадження від 22.04.2025).

Теоретичне значення отриманих результатів. Отримані в процесі дослідження результати дозволяють систематизувати та розширити існуючі уявлення про застосування Канадського інструмента оцінки виконання занять з військовослужбовцями та цивільними клієнтами в Україні. Виявлені спостереження підтвердили актуальність принципів клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості для формування чіткої професійної ідентичності фахівців з ерготерапії та продемонстрували їхній вплив на поліпшення якості життя клієнтів різних нозологічних груп. Уперше в українському науковому дискурсі було обґрунтовано та введено в науковий обіг термінологічні інтерпретації ключових для ерготерапії професійних понять, які стосуються заняттєвої парадигми професії, що сприяє уніфікації понятійно-категоріального апарату ерготерапії українською мовою.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що висвітлені в дисертаційній роботі, повною мірою відповідають меті і завданням та обґрунтовані наведеними даними згідно з результатами дослідження. Розв'язання поставлених у роботі

завдань супроводжується використанням комплексу взаємозв'язаних сучасних валідних методів дослідження.

Отримані результати дослідження базуються на інформативних методах та фактичному матеріалі, що цілком забезпечує належну достовірність і обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи та сформульованих у ній висновків. Ступінь вірогідності отриманих кількісних даних забезпечений значним обсягом дослідження, тривалістю дослідження, кількістю учасників дослідження, отриманими цифровими та якісними даними, використанням у роботі сучасних методів дослідження та застосуванням адекватних методів математичного опрацювання матеріалів.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковано в наукових журналах та представлено в тезах на науково-практичних конференціях різного рівня. В опублікованих наукових працях зі співавторами та без дисертанта самостійно виконала експериментальну частину дослідження та проаналізувала отримані результати.

Наукові результати дисертації висвітлені у 8 наукових працях: 3 статті опубліковано у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus (Q4); 1 праця опублікована у науковому виданні з переліку фахових видань України за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія; 4 публікації апробаційного характеру.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, результати і висновки дисертаційного дослідження було представлено на 9 міжнародних та українських науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах та освітніх заходах: Національний конгрес з мультидисциплінарної реабілітації: «Формування стратегії роботи в умовах війни» (Львів, 2023); I Конгресі Ерготерапії Європи (Краків, 2024); X Всеукраїнській дистанційній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії» (Суми, 2024); I Всеукраїнській науково-практичній конференції з ерготерапії «Ерготерапія – професія майбутнього» (Львів, 2024); I Науково-практичному семінарі «Інструменти дистанційного оцінювання функціонального стану верхньої кінцівки у практиці фізичного терапевта та ерготерапевта» в рамках Міжнародного науково-дослідного проекту: «Дистанційне функціональне оцінювання: інноваційне рішення для реабілітації жертв війни в Україні» (Латвія, 2025); IV Всеукраїнській конференції «Мультидисциплінарний підхід у фізичній реабілітаційній медицині» (Харків, 2025); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми фізичної терапії та ерготерапії» (Суми, 2025); II Науково-практичному семінарі «Інструменти дистанційного оцінювання функціонального стану верхньої кінцівки у практиці фізичного терапевта та ерготерапевта» в рамках

Міжнародного науково-дослідного проекту: «Дистанційне функціональне оцінювання: інноваційне рішення для реабілітації жертв війни в Україні», (Київ, 2025); Конгресі Травми Ukraine 2025 Всеукраїнської асоціації хірургії пошкоджень та реабілітації (Київ, 2025).

Конкретний особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Метою та завданням дослідження було сформульовано спільно з науковими керівниками. Авторкою було самостійно здійснено аналіз літературних джерел, даних електронних інформаційних ресурсів та передового досвіду. Особистий внесок полягає у постановці проблеми, теоретичній розробці та обґрунтуванні основних ідей та положень дисертаційного дослідження; теоретичному аналізі спеціальної науково-методичної літератури за темою дослідження; організації та здійсненні офіційного науково-обґрунтованого перекладу і міжкультурної адаптації СОРМ, зокрема модеруванні засідань експертної комісії, редагуванні та доопрацюванні усіх версій перекладу інструмента СОРМ та посібника з адміністрування СОРМ; організації та проведенні валідації офіційного українського перекладу СОРМ; зборі даних щодо впливу СОРМ на клієнтоорієнтованість та заняттєву спрямованість ерготерапевтичних послуг в Україні; розробленні практичної моделі застосування СОРМ в Україні на основі обґрунтованої теорії, зокрема проведенні індивідуальних інтерв'ю, здійсненні багатоетапного якісного аналізу, організації та модерування засідання фокусної групи; розробленні та організації валідації практичних рекомендацій щодо застосування СОРМ в Україні; у виконанні основного обсягу теоретичного аналізу і систематизації даних, інтерпретації та узагальненні отриманих даних дисертаційної роботи. Здобувачкою сформульовано висновки, які повністю відповідають поставленим завданням, підготовлено матеріали для наукових публікацій та для впровадження наукових розробок у практику.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію викладено грамотною українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають вимогам МОН України. Побудова – логічна. Адекватно використано наукові терміни. Цифровий матеріал структуровано в таблицях та рисунках, що полегшує сприйняття змісту матеріалу, представленого в розділах.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота МАНГУШЕВОЇ Ольги Олександрівни «Використання Канадського інструмента оцінки виконання занять для підвищення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг в Україні» є завершеним науковим дослідженням і за змістом повністю відповідає спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Рекомендація дисертації до захисту. Розглянувши дисертацію МАНГУШЕВОЇ Ольги Олександрівни «Використання Канадського інструмента

оцінки виконання занять для підвищення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг в Україні» та наукові публікації за темою дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих зі співавторами, а також за результатами публічної презентації здобувачкою наукових результатів дисертації та її обговорення, вважаємо, що робота є актуальною, виконана здобувачкою ступеня доктора філософії особисто, являє собою повністю завершену наукову працю, під час підготовки якої застосовувалися сучасні методи досліджень, має наукову новизну, практичне значення, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, нове розв'язання актуального наукового завдання щодо використання Канадського інструмента оцінки виконання занять для підвищення клієнтоорієнтованості та заняттєвої спрямованості ерготерапевтичних послуг в Україні, адекватна поставленій меті та містить висновки, які відповідають завданням. Було проведено метрологічну експертизу дисертаційного дослідження. У роботі відсутні порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, передбаченим пп. 6–7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та рекомендується до захисту з метою присудження здобувачці МАНГУШЕВІЙ Ользі Олександрівні ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Комісія рекомендує Вченій раді НУФВСУ утворити спеціалізовану вчену раду для розгляду та проведення разового захисту дисертації МАНГУШЕВОЇ Ольги Олександрівни з метою присудження їй ступеня доктора філософії у такому складі:

голова спеціалізованої вченої ради: Ірина ЖАРОВА, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Олексій НІКАНОРОВ, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Костянтин КАЛІНКІН, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

опонент: Наталія НЕСТЕРЧУК, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації

Національного університету водного господарства та природокористування;

опонент: Інна СОЛТИК, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії Хмельницького національного університету.

Висновок підготувала комісія у складі:

д.фіз.вих., професор

Ірина ЖАРОВА

д.фіз.вих., професор

Олексій НІКАНОРОВ

к.фіз.вих., доцент

Костянтин КАЛІНКІН

Голова засідання,

к.фіз.вих., доцент

Людмила КРАВЧУК

Підписи Жарової І., Ніканорова О., Калінкіна К., Кравчук Л. засвідчую

